

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Συνεδρία 17^η τῆς 22^{ας} Ἰανουαρίου 1925.

Προεδρεία κ. Ριχάρδου Καραμαλίκη.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Τορναρίτης ὠμίλησε «περὶ τινων φόρων ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει». Ἀρχόμενος τῆς ἀνακοινώσεώς του ὁ ὁμιλητὴς εἶπεν ὅτι ἐκ τῶν Βυζαντινῶν φόρων τρεῖς, ὁ κεφαλικὸς (*capitatio plebeja*), τὸ καπνικὸν καὶ τὸ ἀερικὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ συνεξετασθῶσιν, ἀφ' οὗ μάλιστα πάντες σχεδὸν οἱ ἔρευνηται τοὺς συνδέουσιν.

Οὕτως ὁ Καλλιγᾶς ταυτίζει καπνικὸν καὶ ἀερικόν, ὁ Lingenthal θεωρεῖ τὸν καπνικὸν ἐξέλιξιν τοῦ κεφαλικοῦ, ὁ δὲ Vassilievskij ταυτίζει κεφαλικὸν καὶ ἀερικόν.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων φόρων ὁ κ. Τορναρίτης, ἑλλείψει χρόνου, ἐξήτασε μόνον τὸν κεφαλικὸν καὶ τὸν καπνικόν.

Ἀφ' οὗ ἐξήγησεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν Ρωμαίων, τὴν νομικὴν ἔννοιαν τοῦ κεφαλικοῦ καὶ ἑγγείου φόρου, ἀνέλυσε κατόπιν τὸ *jus Italicum*, τὸ ὅποιον μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν τίνες τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους ἦσαν ὑπόχρεοι εἰς κεφαλικὸν φόρον. Ἀνέφερεν ἔπειτα τὰς διαφόρους περὶ κεφαλικοῦ φόρου γνώμας τοῦ Γίββωνος, Γοδοφρείδου, Mommsen, Sawigny, Seek, Lingenthal καὶ Leo καὶ ἐξήτασεν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Θεοδοσιανοῦ κώδικος, τῶν Πανδεκτῶν καὶ ἐπιγραφῶν, τίς ἡ ἀκριβὴς ἔννοια αὐτοῦ, τίνες αἱ παραλλαγαὶ του, ὥς καὶ ποία ἡ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐφαρμογὴ του.

Ὁ κ. Τορναρίτης, στηριζόμενος ἐπὶ ὀρισμένων διατάξεων, φρονεῖ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Vassilievskij, καὶ συμφωνῶν τῷ Lingenthal, ὅτι ὁ καπνικὸς φόρος προήλθεν ἐκ τοῦ κεφαλικοῦ, τὴν γνώμην του δὲ ταύτην ἐνίσχυσε διὰ τῆς προσαγωγῆς πειστικωτάτων μαρτυριῶν.

Ὅτι ὁ καπνικὸς κατηργήθη ὀριστικῶς ἐπὶ Τσιμισκῇ, ὥς φρονεῖ ὁ Lingenthal, δὲν ἐδέχθη, ὑποστηρίξας ὅτι ἡ κατάργησις αὕτη ἀπετέλει προσωρινὴν μόνον ἀναστολὴν αὐτοῦ. Ὅτι καὶ μετὰ τὸν Τσιμισκὴν εἰσεπράχθη καπνικὸς ἀποδεικνύουσι πολλὰ κείμενα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ τοῦ Χωνιάτου, ἡ Πεῖρα τοῦ Εὐσταθίου καὶ πολλὰ χρυσόβουλλα.

Τελευταῖον ὁ ἀνακοινῶν ἐξήγησε τὴν ἔννοιαν καὶ φύσιν τοῦ καπνικοῦ, ἀναπτύξας ἰδίαν θεωρίαν, καθ' ἣν οὗτος δέον νὰ παραλληλισθῇ πρὸς τὸ *temerarium* τῆς Ρώμης καὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναγκαστικὸν πολεμικὸν δάνειον, τοῦ ὁποίου χρεωλυτικὴ μορφή εἶναι ἡ ἐν καιρῷ νίκης καὶ εὐπραγίας ἀναστολή του, ὑπὸ τινὰ δὲ ἔννοιαν καὶ οἱ βυζαντινοὶ «κουφισμοὶ» καὶ «συγχώρησις δημοσίων λοιπάδων», περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦσιν αἱ Νεαραὶ καὶ οἱ Χρονογράφοι.

Ἐν ἐπιλόγῃ ὑπεστήριξεν ὅτι ἀλλαχοῦ καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ἐπαχθὲς δῆθεν φορολογικὸν σύστημα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους δέον νὰ ἀποδοθῇ ἡ αἰτία τῆς καταρρεύσεως αὐτοῦ καὶ ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ μελετηθῶσι βαθύτερον τὰ βυζαντινὰ πράγματα.

Συνεδρία 18ῃ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Παντελῆς Ζωγράφος ὠμίλησε περὶ τῶν ἐν Μυστρᾷ τοιχογραφιῶν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (Μητροπόλεως) καὶ Ἀφεντικοῦ ἀπὸ τεχνικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀπόψεως.

Ὁ ἀνακοινῶν, ἀφ' οὗ διέλαβεν ἐν συντόμῳ περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας τοῦ Μυστρᾶ, ἐξήτασε τίνες τεχνῖται καὶ πότε ἐργάσθησαν εἰς τοὺς δύο ἄνωτέρω ναοὺς, ὡς καὶ τίνα τρόπον ἐργασίας μετεχειρίσθησαν, ἀπέδειξε δὲ ὅτι ἐργάσθησαν οὗτοι κατὰ τὸν συνήθη εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τρόπον τῆς ὠρογραφίας καὶ πηκτογραφίας.

Μετὰ ταῦτα ἐξῆρε τὴν ἁρμονίαν ἐν τῇ συνθέσει τῶν χρωμάτων τῶν διαφόρων τοιχογραφιῶν καὶ ἐπιστοποίησεν ὅτι οἱ ἁγιογράφοι ἠκολούθησαν ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τῶν διαφόρων τοιχογραφιῶν τὸν ἀνθρωπομετρικὸν κανόνα τῶν ἀρχαίων, ὃν περιγράφει, ἐκ παλαιότερων παραλαβῶν πηγῶν, Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ, διαιρῶν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἰς ἑννέα μέτρα ἢ αὐγά.

Ὁ κ. Ζωγράφος ἐξῆρεν ἐπ' ἴσης τὴν πρωτοτυπίαν τῶν τεχνιτῶν τούτων, τῶν πιθανῶς ἐκ Κων/πόλεως ἐλθόντων, ὡς πρὸς τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν συνθέσεων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο, τὴν παράστασιν τῆς Ἁγίας Τριᾶδος (Ἁγίος Δημήτριος) καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ Παχωμίου προσφέροντος τὸν ναὸν εἰς τὴν Θεοτόκον, λεπτομερῶς ἀνέλυσεν.

Ὁ ὁμιλητὴς παρηκολούθησε τοὺς ἐν Μυστρᾷ ἐργασθέντας ζωγράφους καὶ εἰς ἄλλα κέντρα τῆς Λακεδαίμονος καὶ μάλιστα εἰς τὰ Χρύσαφα καὶ τὸ Ἰεράκι, ἐκ τεχνικῶν δὲ λόγων ὁρμώμενος ἀπέδειξεν ὅτι αἱ ἐν τοῖς εἰρημένοις κέντροις τοιχογραφίαι εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὰς τῆς μητροπόλεως τοῦ

Μυστρᾷ καὶ ἐπομένως οἱ ταύτας καλλιγραφήσαντες εἰργάσθησαν, συμφώνως πρὸς τὴν κειτορικὴν ἐπιγραφὴν τῆς μητροπόλεως, κατὰ τὸ ἔτος 1292.

Ἐν τέλει εἶπεν ὅτι οἱ ἐν Μυστρᾷ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Μιχαὴλ Η΄, Ἀνδρονίκου Β΄, καὶ βραδύτερον ἐργασθέντες εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν ζωγράφων ἧς πρώτης ἀναγεννήσεως.

Τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα κατέστησεν ὁ ρήτωρ σαφέστατα διὰ τῆς ἐπιδείξεως πλείστων εἰκόνων ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τόπου ἀντιγραφεισῶν, ἐν αἷς καὶ μιᾷ τοῦ Γερακίου (Ἀγίου Νικολάου) παριστώσης Μαρίαν τὴν Αἰγυπτίαν, ἧς ἡ ἔκφρασις δεικνύει ἐν ταύτῃ καὶ τὴν πρῶν ἁμαρτωλὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετανοοῦσαν ¹⁾.

Συνεδρία 19ῃ τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Σταῦρος Πλακίδης ὁμίλησε περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι Ἀκαδημείας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

Ὁ ὁμιλητὴς, μετὰ σύντομον ἀνασκόπησιν τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον περὶ τὰ φυσικὰ, μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν ἀσχοληθέντων, ἐξήτασε ποίαν θέσιν κατεῖχεν ἡ σπουδὴ τῆς ἀστρονομίας ἐν τῇ καθ' ὅλου πνευματικῇ ζωῇ τῶν βυζαντινῶν, πότε ἤρχισε νὰ καλλιεργῇται αὕτη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὡς ἐπιστήμη, καὶ τέλος εἰς τίνα κέντρα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατ' ἐξοχὴν ἤκμασεν. Ἐν τῶν τοιούτων κέντρων ὑπῆρξε, κατὰ τὸν κ. Πλακίδην, καὶ ἡ Τραπεζοῦς, ἔνθα ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος ὑπῆρχε σχολὴ εἰδικὴ θετικῶν ἐπιστημῶν, ἐν ἣ ἐδίδεξαν οἱ Τυχικός, Κωνσταντῖνος ὁ Λυκίτης καὶ ἄλλοι.

Ἡ σχολὴ αὕτη εἶπεν, ὅτι εἶχεν ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Εὐγενίου καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ἐπὶ Ἀννης τῆς Ἀναχουτλοῦς, εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ὁ ὁμιλητὴς ἔκαμιν ἐπ' ἴσης εἰδικὸν λόγον περὶ τοῦ παρ' ἀμφοτέραις ταῖς μοναῖς πυργοειδοῦς κωδωνοστασίου, τὸ ὅποῖον φρονεῖ ὅτι ἐκρησίμειεν εἰς τοὺς διδάσκοντας καὶ μαθητὰς αὐτῶν ὡς ἀστρονομικὸν παρατηρητήριον.

Εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἀνακοινώσεώς του ἀνέπτυξε πῶς αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι μετεδόθησαν εἰς τοὺς Ἀραβας καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς καὶ τὴν Δυτικὴν ἔπειτα Εὐρώπην, καὶ πῶς διὰ τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν

¹⁾ Ἡ ἀνακοίνωσις ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν «Πραδυνῇ» ἐν τοῖς φύλλοις τῆς 4ης, 11ης καὶ 18ης Φεβρουαρίου 1925.

μετὰ τὴν ἄλωσιν καταφυγόντων Ἑλλήνων λογίων μετεδόθησαν εἰς τοὺς δυτικούς λαούς, οὔτινες οὕτω τὰ πρῶτα σπέρματα τῶν ἀστρονομικῶν αὐτῶν μελετῶν εὗρον εἰς τὰς παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων. Δὲν εἶναι μάλιστα ἀπίθανον, προσέθηκε, καὶ ὁ μέγας Κοπέρνικος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀστρονομίαν ἐν Ἰταλίᾳ ἐσπούδασε, νὰ ἐπηρεάσθῃ ἐκ τῶν διδαγμάτων τῶν βυζαντινῶν σοφῶν καὶ καθ' ὅλου τῆς βυζαντινῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης.

Συνεδρία 20ῃ τῆς 26ῆς Φεβρουαρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων Πανοσιολογιώτατος κ. Ζαχαρίας Λιανᾶς ὤμιλησε περὶ τῶν χαιρετισμῶν τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Ἀκαθίστου ἑορτῆς.

Ὁ ἀνακοινῶν, ἀρ' οὗ ἐμνημόνευσε συντόμως τῆς κτίσεως καὶ τῆς δι' ἔγκαινίων καθιερώσεως τῆς Κων/πόλεως, ὥς καὶ τῶν διαφόρων πολιορκιῶν αὐτῆς ὑπὸ βαρβάρων καὶ τῶν σχετικῶν ἐπὶ τῇ διασώσει τῆς δοξολογιῶν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἀνέλυσε κατόπιν τό τε Κοντάκιον τῶν χαιρετισμῶν τὸ ὑπὸ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ συντεθὲν καὶ τὸ ποίημα τοῦ Κανόνος Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου «Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον», καὶ κατέληξεν εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα.

1) Οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου, οὔτινες ψάλλονται κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς τῶν τεσσάρων πρώτων ἑβδομάδων τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, εἶναι τεσσαρα τμήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου.

2) Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, ὅστις εἶναι εὐχαριστήριος δοξολογία, ἐθεσπίσθη ἐπὶ Ἡρακλείου, ἐξ ἀφορμῆς τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως διὰ τῆς προστασίας τῆς πολιούχου Θεοτόκου ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 626 μ. Χ. γενομένης πολιορκίας ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν, καὶ ἐωρτάζετο ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν παννυχίδα τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

3) Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀκαθίστου Δοξολογίας ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πατριάρχου Φωτίου διὰ λόγους ἐθνικούς, καὶ ἀπετέλεσεν ἰδίαν αὐτοτελῆ ἑορτήν, ἣτις ἐτάχθη νὰ ἐορτάζηται κατὰ τὸ Σάββατον τῆς Ε' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν. Πολλὰ δὲ τροπάρια τῆς ἑορτῆς ταύτης ὄντα κοινὰ καὶ τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ἄλλοτε συνεορτασμοῦ τῶν δύο ἑορτῶν.

4) Οἱ ὕμνοι τῆς Ἀκαθίστου Δοξολογίας εἶναι κυρίως δύο· α') τὸ Κοντάκιον τῶν Χαιρετισμῶν καὶ β') τὸ ποίημα τοῦ Κανόνος «Χριστοῦ βίβλον ἔμψυχον». Καὶ τὸ μὲν Κοντάκιον τῶν Χαιρετισμῶν εἶναι Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ποιηθὲν ὑπὸ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ ἐξ ἀφορμῆς

τῶν αἱρέσεων, μετὰ τὰς Νεστοριανικὰς ἔριδας τ. ἔ. μετὰ τὸν θρίαμβον τῶν περὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ θεολογικῶν συζητήσεων καὶ τὴν τελειάν καταδίκην τοῦ Νεστορίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, τὸ δὲ ποίημα τοῦ Κανόνος ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ ὑμνογράφου Ἰωσήφ ἀποκλειστικῶς πρὸς ὑμνολογίαν τῆς Ἀκαθίστου ἑορτῆς, ὡς αὐτοτελοῦς ἑορτῆς.

δ) Τὸ Κοντάκιον τῶν Χαιρετισμῶν ἐποιήθη μὲν ἀρχικῶς διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐχρησιμοποιήθη δὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀκαθίστου Δοξολογίας ὡς ἐπίκαιρος ἐγκωμιαστικὸς ὕμνος τῆς Θεοτόκου. Διὰ τοῦτο ὡς Κοντάκιον μὲν τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχει προσόμιον «Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς», ὡς Κοντάκιον δὲ τῆς Ἀκαθίστου ἑορτῆς ἔχει προσόμιον τὸ ταύτῃ προσοιδιαζόν θυθῆρον «Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια κ.τ.λ.»

Συνεδρία 21ῃ τῆς 7ης Νοεμβρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Γ. Ἀρβανιτάκις ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν, ἥς τὸ θέμα ἦτο «Διδάγματα ἀπὸ τὸν μωσαϊκὸν χάρτην τῆς Μαδηβάς». Ὁ ρήτωρ, ὅστις ἐξήτασε πρῶτος τὸν ἐν Μαδηβᾷ εὐρεθέντα μωσαϊκὸν χάρτην τῆς Παλαιστίνης καὶ ἐξωγράφησεν ἑγχρωμον αὐτοῦ εἰκόνα ἀποκειμένην ἐν τῇ Πατριαρχικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπεστήριξεν ὅτι οὗτος εἶναι προγενέστερος τοῦ ΣΤ'. μ. Χ. αἰῶνος καὶ ἔργον διαφωτίζον ἡμᾶς περὶ τῆς χαρτογραφικῆς τέχνης, τῶν προσπτικῶν ἀντιλήψεων καὶ τῆς ἀγιογραφικῆς τοπογραφίας τῶν χρόνων τοῦ καλλιτέχνου. Σήμερον, εἶπεν, ἡ περὶ τῆς κατοχῆς τῶν προσκυνημάτων πάλι ἐπηρεάζει μεγάλως τὴν ἐπιστημονικὴν εἰλικρίνειαν τῶν κληρικοφρόνων Παλαιστινολόγων, διὰ τοῦτο εἶναι πολύτιμος ὁ χάρις αὐτός, ἅτε δεικνύων ποία τῶν ἀντιμαχομένων παραδόσεων περὶ τῆς θέσεως τοῦ Α ἢ Β μνημείου εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ διίσχυρισμοῦ του ὡς παράδειγμα ἔλαβε τὴν θέσιν ἔνθα ἔκειτο ὁ οἶκος τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισσάβητ, ἣν οἱ ἐρευνῆται τοποθετοῦσι πρὸς Δ. τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐν ᾧ ὁ χάρτης πρὸς Ν. μεταξὺ Βήθλεὲμ καὶ Χεβρών, ὁρθῶς δὲ ὡς ἀπέδειξεν, ἀναιρέσας πάσας τῶν ἀντιπροσυνόντων τὰς γνώμας.

Ἐν τέλει ὁ κ. Ἀρβανιτάκις ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν κράτος διορίσῃ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιμολογικὸν ἀκόλουθον, ἱκανὸν νὰ παρακολουθῇ τὰς ἐρεῖνας, αἵτινες νῦν μὲ τὴν Ἀγγλικὴν κατοχὴν διεξάγονται πολλαχοῦ τῆς χώρας καὶ εἰς μεγάλῃν κλίμακα.

Συνεδρία 22^α τῆς 21^{ης} Νοεμβρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Φαίδων Κουκουλῆς ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν ἐπιθέτων τῆς Παναγίας. Ἀφ' οὗ ὁ ὁμιλητὴς εἶπεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἐπιθέτων τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ ἀνέφερε τίνες ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν ἠσχολήθησαν μὲ τὴν συλλογὴν καὶ κατὰ τὰς ὕλικοι ἀφορῶντος εἰς τὰ ἐπίθετα τῆς Παναγίας καὶ τὸν εἰκονογραφικὸν αὐτῆς τύπον, ἐπραγματεύθη ἔπειτα α') περὶ τῶν ἐπιθέτων τῶν ἁγίων καὶ δὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ β') τῶν τῆς Παναγίας, ἅτινα διήρесе εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας. Εἰς τὴν πρώτην τῶν κατηγοριῶν τούτων κατ' αὐτὸν καὶ ἄλλους ἐρευνητὰς ὑπάρχοντα τὰ ἐπίθετα τὰ σχηματισθέντα 1) ἀπὸ ἰδιοτήτων τῆς Παναγίας (Πανάχραντος --- Ἐλεοῦσα — Παρηγορίτισσα) 2) ἀπὸ τοῦ εἰκονογραφικοῦ αὐτῆς τύπου (Γλυκοφιλοῦσα — Γαλακτοτροφοῦσα — μανδηλοῦσα) 3) ἀπὸ τοῦ κτίτορος (Καμπαναρεῖα — Κυμινιώτισσα) 4) ἀπὸ γενομένων θαυμάτων (Ἀναφωνήτρια — Τριχεροῦσα) 5) ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἑορτῆς (Μεσοσπορίτισσα [21 Νοεμβρίου] Δεκαπεντοῦσα [15 Αὐγούστου]) 6) ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ κεῖται ὁ ναὸς ἢ ἡ μονὴ ἢ εἰκὼν (Καστρινή — Θεοσκεπάστη — Περαισιὰ — Πορταρεῖα) καὶ 7) ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ ναοῦ (Τουρλωτή).

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάρχοντα, κατὰ τὸν ἀνακοινούντα, τὰ ἔχοντα τὰς καταλήξεις — ιτίσσα — (ι)ώτισσα — (ι)ανή — οὔσα — οὔ καὶ — έα (εἰ) τὰς δηλούσας ἢ τὸν τόπον, ἐν ᾧ λατρεύεται ἡ Παναγία ἢ ἰδιότητος τῆς Θεοτόκου (Ἀθηνιώτισσα — Παρηγορίτισσα) ἢ καὶ τὸν κτίτορα ἀκόμη.

Ἐφαρμόζων δ' ὁ κ. Κουκουλῆς ὅσα γενικώτερα ἀνέπτυξε περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὰ ἐπίθετα ταῦτα συνέστησαν ὥς καὶ τῶν πηγῶν ὅθεν ἠρύσθησαν (κυρίως παρακλητικῶν κανόνων, Θεοτοκίων, ὕμνων πρὸς τὴν Παναγίαν, ὕμνων τῆς ἀκαθίστου δοξολογίας κτλ.) παρηκολούθησε χρονικῶς καὶ ἡρμήνευσε τὰ ἐξῆς ἐπίθετα: *Παναγιά* — Γιάτριασσα — Ἰαματική — Ἀρμενοκρατοῦσα — Χρυσογαλατοῦσα — Ἐπίσκεψις — Ἡλιόκαλος — Πορταρεῖα — Θαλασσίτρα — Καλοταρίτισσα — Μεσοσπορίτισσα. Τὰ πολυάριθμα τῆς Παναγίας ἐπίθετα μὲ τὸ χρυσο — ὥς πρῶτον συνθετικὸν λ. χ. Χρυσοσπηλαγίτισσα — Χρυσοχερεῖα — Χρυσοπαντάνασσα κτλ. ἡρμήνευσεν ὥς δηλοῦντα τὴν καλλονὴν τῆς Παναγίας, ἀφ' οὗ τὸ χρυσοὺς καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας παραλαμβάνετο παρ' ἡμῖν πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὡραίου πρ. τὸ ἀρχαῖον χρυσῇ Ἀφροδίτῃ, τὰ μεσαιωνικὰ πρόσωπον χρυσόν, τὸ σημερινὸν χρυσοδάχτυλος — χρυσωραῖος κλπ.

Ὁ κ. Κουκουλῆς, ἀφ' οὗ ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἔχουσι τὰ ἐπί-

θετα τῆς Παναγίας διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ θρησκευτικοῦ βίου, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λαογραφίας τῶν μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων, εἶπεν ὅτι πολλὰ τῶν ἐπιθέτων τῆς Παναγίας, ἀποσπασθέντα, ἀπετέλεσαν παρ' ἡμῖν ἰδίας ἀνυπάρχοντες ἁγίας. Οὕτω π. χ. φέρεται νῦν Ἁγιά Ἐλεοῦσα (κυρίως Παναγία ἢ Ἐλεοῦσα), Ἁγιά Πακοῦ ἢ Ἀποκουή (κυρίως Παναγία ἢ Ἐπακούουσα) Ἁγιά Θαλασσινή (Παναγία ἢ Θαλασσινή) Ἁγιά Κυρά (μήτηρ Θεοῦ ἢ Κυρία) κ. ἄ.

Συνεδρία 23ῃ τῆς 12ης Δεκεμβρίου 1925.

Προεδρεία τοῦ τακτικοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καλογεροπούλλου.

Ὁ ἑταῖρος κ. Ἰωάννης Βογιατζίδης ἀνεκοίνωσε σημεία τινα ἐκ τοῦ ἔργου του «Ἡ βασιλεία Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου» τοῦ συγγραφέντος ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ Γ'. τόμῳ τῶν Παλαιολογείων καὶ Πελοποννησιακῶν τοῦ Σπ. Λάμπρου, ἅτινα ἐκδίδει ἐκ τῶν καταλοίπων ἐκείνου.

Τὰ ἄγνωστα ἢ ἀμφιβαλλόμενα μέχρι τοῦδε σημεία, ἅτινα ἀνέπτυξεν ὁ ὁμιλητὴς ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1) ὅτι ὁ Μανουὴλ ἐνεργῶς μετέσχε τῆς παρὰ τὴν Νικόπολιν μάχης τῶν Εὐρωπαίων κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1396, τὸ μὲν διὰ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς ἀκολουθητέας κατὰ τὴν μάχην τακτικῆς, τὸ δὲ διὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ὃν διαρκούσης τῆς μάχης, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ἵνα συνεργασθῇ μετὰ τοῦ Βενετικοῦ.

2) ὅτι τῷ ὄντι μετὰ τὴν ἦταν ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Σεγισμούνδος ἀπεσώθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ Μανουήλ.

3) ὅτι τῷ 1399 δὲν ἐπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Βαγιαζήτῃ ἡ ἀντιβασιλεία Ἰωάννου τοῦ Ζ'. καὶ ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Κων/πόλεως εἶχεν ἀρθῇ διὰ τῆς βοηθείας τῶν Εὐρωπαϊκῶν πλοίων. Ἡ περὶ τούτων ἀφήγησις τοῦ Δούκα, εἶπεν, εἶναι συγκεχυμένη καὶ ἀνασκευαστέα.

καὶ 4) ὅτι ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1399 ὁ Μανουὴλ εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ταμερλάνου περὶ συμμαχίας κατὰ τῶν Τούρκων.